

BİBLİYOGRAFYA VE KRONOLOJİ

TÜRK-RUS İLİŞKİLERİNİN KRONOLOJİSİ (1991-2017)

Efe ÇULHA*

Öz

Bu çalışmada Türkiye ile Rusya arasında siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda 1991-2017 yıllarında gerçekleşen temasların ve önemli olayların kronolojisi verildi.

Anahtar Kelimeler: Türk-Rus İlişkileri, Rusya, Türkiye, Siyasi İlişkiler, Ekonomik İlişkiler, Kültürel İlişkiler, Kronoloji.

CHRONOLOGY OF TURKISH-RUSSIAN RELATIONS (1991-2017)

Abstract

This work contains the chronology of important events of political, economic and cultural relations between Turkey and Russia in 1991-2017.

Keywords: Turkish-Russian Relations, Russia, Turkey, Political Relations, Economic Relations, Cultural Relations, Chronology.

11 Mart 1990'da Litvanya'nın bağımsızlığını ilan etmesiyle başlayan siyasi süreç, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasıyla sonuçlandı. 25 Aralık 1991'de birliğin en büyük devleti ve SSCB'nin asli mirasçısı olan Rusya Federasyonu'nun bağımsızlığını ilan etmesi, Türk-Rus münasebetlerinde yeni bir dönemi de beraberinde getirdi. 1992 yılında ikili ilişkilerin kurulmasıyla başlayan karşılıklı ziyaretler, ticaret, turizm, enerji, bilim, terör vs. alanlarda anlaşmaların imzalanmasıyla neticelenirken bölgesel örgütlerin (BLACKSEAFOR, KEİ gibi) kurulmasına da etki etti. 2000'li yıllar ise Türk-Rus münasebetlerinde "stratejik ortaklık" tanımlamalarının hâkim olduğu bir dönemdir. Söz konusu dönemde ikili ilişkilerin odak noktası ekonomik ve ticarî konular oldu.

Bu çalışmada iki ülke arasında yapılan üst seviyedeki ziyaretler, ziyaretler sırasında imzalanan anlaşmalar, varılan mutabakatlar, yapılan ortak faaliyetler, bölgesel örgütler çerçevesinde geliştirilen işbirliği ve özellikleri, kültürel etkinlikler gibi gelişmelerin kronolojik tarihçesi verildi. Kronoloji hazırlanırken Rusya Federasyonu ve Türkiye Cumhuriyetinin büyükelçiliklerinin internet sitelerindeki bilgilerden istifade edildi, ayrıca erişime açık olan süreli yayınlar tarandı.

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, efulha@gmail.com

20-22.01.1992 Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Hikmet Çetin, diplomatik ilişkilerin kurulması çerçevesinde Rusya'da mevkidaşı Andrey Kozirev ile görüştü.

Şubat 1992 Andrey Kozirev Türkiye'ye cevabî ziyaret gerçekleştirdi.

Mayıs 1992Başbakan Süleyman Demirel resmî ziyarette bulunmak üzere Moskova'ya gitti. Ziyaret sırasında "Rusya Federasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki İlişkilerin Esasları Hakkındaki Anlaşma" imzalandı.

25.06.1992Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Boris Yeltsin Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye ülkelerin Cumhurbaşkanı ve Başbakanlarının İstanbul Zirvesi'ne katıldı.

Eylül 1993 Başbakan Tansu Çiller Rusya'ya resmî ziyarette bulundu.

22-25.01.1995 İçişleri Bakanı Nahit Menteşe Moskova'yı ziyaret etti. Ziyaret kapsamında 24 Ocak'ta "Terörizmi Önleme Protokolü" imzalandı.

17.12.1996 Başbakan Yardımcısı ve Dışışleri Bakanı Tansu Çiller Rusya'da resmî temaslarda bulundu ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Terörizmle Mücadele Alanında İşbirliğine İlişkin Memorandum" imzalandı.

18.06.1997 Türk-Rus Ortak Ulaştırma Komitesi IV. Dönem toplantısı Mutabakat Zaptı imzalandı.

29.08.1997 Karadeniz Doğalgaz Boru hattı Mavi Akım Anlaşması BOTAŞ ve Gazexport tarafından İstanbul'da imzalandı.

15.09.1997 Türk - Amerikan - Rus ortak hava indirme harekâtı düzenlendi.

Ekim 1997Karadeniz Doğalgaz Boru hattı Mavi Akım Anlaşması hükümetler arasında paraf edildi.

Kasım 1997 Türk-Rus Karma Ekonomik Konsey toplantısı düzenlendi.

16-17.12.1997 Rusya Federasyonu Başbakanı Viktor Çernomırdin Türkiye'ye resmî ziyaret gerçekleştirdi.

17.02.1998 Enerji Bakanı Cumhur Ersümer Moskova'da resmî temaslarda bulundu.

18-22.05.1998 Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı Türk-Rus Generaller Zirvesi için Moskova'ya gitti. Karadayı, Rusya Savunma Bakanı Mareşal İgor Sergeev, Genelkurmay Başkanı Anatoliy Kvaşnıne Rusya Güvenlik Konseyi Sekreteri Andrey Kokoşin ile bir araya geldi. Görüşmelerde Türkiye'nin Rus silahlarına ilgisi, PKK sorunu, iki ülke arasında askerî işbirliği, NATO'nun genişlemesi, Kıbrıs ve S-300 füzeleri ile ilgili konular ele alındı.

29-30.10.1998 Rusya Federasyonu Dışışleri Bakanı İ.S. İvanov, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. kuruluş yıldönümü münasebetiyle Ankaradaki kutlama etkinliklerine katıldı.

04.11.1999 Başbakan Bülent Ecevit, Vladimir Putin ile görüştü ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği Deklarasyonu ve Hükümetler arası Anlaşmalar imzalandı.

- 18.11.1999** Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Boris Yeltsin başkanlığındaki Rus heyeti AGİT İstanbul Zirvesi'ne katıldı. Boris Yeltsin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile görüştü.
- 06.09.2000** Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, New York'ta BM Milenyum Zirvesi'nde buluştu ve Kafkaslarda ortak hareket kararı aldılar.
- 20.09.2000** Rusya Dışişleri Bakanı İgor İvanov, Türk Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüştü.
- 23-25.10.2000** Rusya Başbakanı Mihail Kasyanov Türkiye'de resmî temaslarda bulundu ve Başbakan Bülent Ecevit, Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen ve Enerji Bakanı Cumhuriyetçi Ersümer ile görüştü.
- 28.04.2001** Rusya Dışişleri Bakanı İgor İvanov, Türk Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüştü.
- 08.06.2001** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı İ.S. İvanov Türkiye'ye yaptığı resmî ziyaret çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakanı ve Dışişleri Bakanı ile görüşmelerde bulundu. Moskova-Ankara-Orta Asya arasında siyasi ve ekonomik alanlarda işbirliği yapılması ve bu alanların belirlenmesi amacıyla bir çalışma grubunun oluşturulması kararlaştırıldı.
- 16.11.2001** "Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Avrasya'da İşbirliği Eylem Planı: İkili İşbirliğinden Çok Boyutlu Ortaklığa" adlı belge Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı İgor İvanov ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından imzalandı.
- 19.11.2001** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı İgor İvanov, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüştü.
- 14-18.01.2002** Rus Genelkurmay Başkanı Anatoli Kvaşnin Ankara'da Türk Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu ile görüştü. Görüşmede "Askerî Alanda İşbirliğine İlişkin Çerçeve ve Askerî Personel Eğitim İşbirliği Anlaşması" imzalandı.
- 03.04.2002** Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Razov Türkiye Büyükelçisi Nabi Şensoy ile Moskova'da görüştü.
- 09.04.2002** Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Alexander Saltanov Türk Dışişleri Bakan Yardımcısı Ali Tuysan ile buluştu.
- 05.06.2002** Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu RF Savunma Bakanı Sergey İvanov ile Moskova'da görüştü. Bu görüşmede ikili askerî ve askerî teknik işbirliği konuları ele alındı.
- 03.07.2002** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Razov, Türkiye Cumhuriyeti Moskova Büyükelçisi Kurtuluş Taşkent ile bir araya geldi ve iki ülkenin uluslararası terörizmle mücadelede ortak faaliyetlerine ilişkin konular görüşüldü.

- 11.09.2002** Rusya Dışışleri Bakan Yardımcısı Yevgeniy Gusarov, Moskova'da Türk Büyükelçisi Kurtuluş Taşkent ile görüştü.
- 12.09.2002** Rusya Dışışleri Bakanı İgor İvanov, Türk Başbakan Yardımcısı ve Dışışleri Bakanı Şükrü Sina Gürel ile görüştü. Görüşmede uluslararası güvenliğe yönelik tehditler ile mücadele konusu ele alındı.
- 20.09.2002** Rusya Dışışleri Bakan Yardımcısı Alexander Saltanov Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Kurtuluş Taşkent ile görüştü.
- 24.12.2002** Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Kremlin'de görüştü.
- 04.06.2003** Rusya Dışışleri Bakanı İgor İvanov, Moskova'da Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Abdullah Gül ile görüştü. Görüşmede Avrupa ve Asya bölgelerinde güvenlik ve istikrara ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu ve Kuzey Kafkasyadaki durum da dâhil olmak üzere uluslararası terörizmle mücadelede Rus-Türk işbirliği kararlaştırıldı. Bakanlar ayrıca, Irak'ın yeniden yapılandırılması ve Orta Doğu'da barış sürecinin sağlanması gibi uluslararası problemleri de görüştüler.
- 16.09.2003** Moskova'da Rus-Türk Yüksek Seviyeli Ortak Çalışma Grubu Toplantısı düzenlendi. Toplantıda ikili ilişkilerin yanı sıra her iki ülkenin Avrasya bölgesindeki çıkarlarını ilgilendiren sorunlar başta olmak üzere, güncel uluslararası ve bölgesel konularda fikir teatisinde bulunuldu. İki bakanlık arasında yapılmakta olan uluslararası terörizm ile mücadelede işbirliği istişarelerinin ve Rus-Türk ilişkilerinin hukuksal temelinin iyileştirilmesi çalışmalarının devamı hususunda görüş birliğine varıldı.
- 17.09.2003** Rusya Federasyonu Dışışleri Bakan Yardımcısı A.V. Saltanov Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı A. Tuygan ile görüştü. Görüşmede Irak'taki durum, Orta Doğu'da çözüm arayışı konuları ele alındı.
- 17.10.2003** Malezya'ya çalışma ziyaretinde bulunan Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile görüştü. Rus ve Türk liderleri görüşmeye Irak ile ilgili durumu ele alarak başladılar. Daha sonra ikili işbirliğini ilgilendiren konular görüldü.
- 18.11.2003** Rusya Federasyonu Dışışleri Bakan Yardımcısı S.S. Razov Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) heyetini kabul etti. Görüşme sırasında Rus-Türk ticari ve ekonomik ilişkilerinin güncel konuları, iki ülke işadamları için uygun bir yatırım ortamının oluşturulmasının yol ve olanakları görüldü.
- 7-10.12.2003** Rusya Federasyonu Dışışleri Bakan Yardımcısı S.S. Razov Türkiye'ye geldi.9 Aralık'ta S.S. Razov Ankarada Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül tarafından kabul edildi. Rusya Federasyonu Dışışleri Bakanı İ.S. İvanov'un uluslararası terörizme karşı mücadelede iki ülkenin işbirliğine gidilmesinin

- önemini belirten mektubu A. Gül'e sunuldu. Mektupta İstanbul ve Rusya'da meydana gelen son terör olaylarının Türkiye ve Rusya dâhil olmak üzere tüm ülkeleri tehdit eden uluslararası teröristlerin icraatı olduğuna işaret edildi. Görüşme sırasında ikili işbirliğinin güncel konuları ve Kafkasya bölgesindeki durum ele alındı. Ayrıca Rusya ve Türkiye'nin, özellikle Gürcistan ile ilgili Kafkasya'da durumun istikrara kavuşturulmasını sağlamak üzere adımların eşzamanlı olarak atılması için ortak hareket edecekleri kararlaştırıldı.
- 24.02.2004** Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Moskova'da görüştü.
- 21.04.2004** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı Y.V. Fedotov, Türkiye Cumhuriyeti Moskova Büyükelçisi Kurtuluş Taşkent ile görüştü. Söz konusu görüşmede Kıbrıs sorununun çözümü ve özellikle bu konunun BM Güvenlik Konseyi'nde ele alınması konusu üzerinde duruldu.
- 11.05.2004** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı Y.V. Fedotov, Türkiye Cumhuriyeti Moskova Büyükelçisi K.Taşkent ile bir araya geldi. Görüşmede başta 24 Nisan tarihinde adada gerçekleşen referandum sonrasında Kıbrıs sorununun BM Güvenlik Konseyi'nde ele alınması konusu üzerinde duruldu.
- 17.05.2004** S.S. Razov, 16 Kasım 2001 tarihinde iki ülke Dışişleri Bakanları tarafından imzalanan "Rusya Federasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Avrasya'da İşbirliği Geliştirme Eylem Planı" uyarınca kurulan Yüksek Seviyeli Ortak Çalışma Grubu (YSOÇG)'nin 4.Toplantısına katılmak üzere Ankara'ya geldi. Rus heyetinin başkanı, Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak T.C. Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Baki İlkin ile çalışma görüşmesi yaptı. YSOÇG'nun toplantısında ikili ilişkiler, Avrasya bölgesinin problemleri (Güney Kafkasya, Orta Asya, Irak, Orta Doğu, Afganistan) konusunda görüş alışverişi yapıldı.
- 16.06.2004** İstanbul'da gerçekleşen İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Konferansı'na katılan Rusya Dışişleri Bakanı S.V. Lavrov, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı A. Gül ile görüştü. İki bakan ikili ilişkileri ve bölgesel bazı problemleri ele aldılar. Görüşmede bakanlar Kıbrıs sorununun çözümü konusunu da görüştü.
- 23.11.2004** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı S.V. Lavrov ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı A. Gül görüştü. Görüşmede Orta Doğu'daki yerleşim yerleri problemleri ele alındı.
- 5-6.12.2004** Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, Türkiye'ye resmî ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaret kapsamında "Rusya Federasyonu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Dostluğun ve Çok Boyutlu Ortaklığın Derinleştirilmesine İlişkin Ortak Deklarasyon" metninin yanı sıra ekonomik ve askerî-savunma alanlarında 6 ayrı anlaşma imzalandı.
- 10-12.01.2005** T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Moskova'yı ziyaret etti. Bu ziyaret çerçevesinde "Rusya Federasyonu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Dostluğun ve

Çok Boyutlu Ortaklığın Derinleştirilmesine İlişkin Ortak Deklarasyon'unun yanı sıra ekonomik ve askerî-savunma alanlarında 6 ayrı anlaşma imzalandı.

24.05.2005 Rusya Dışişleri Bakan İlk Yardımcısı V.V. Loschinin ile Türkiye Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı A. Tuygan arasında yapılan istişarelerde Aralık 2004 tarihinde Ankara'da ve Ocak 2005 tarihinde Moskova'da gerçekleşmiş olan Rus-Türk Zirveleri sırasında varılan mutabakatların hayata geçirilmesi doğrultusunda ikili ilişkilerin daha da geliştirilerek derinleştirilmesine yönelik ilgili konular ele alındı. Orta Doğu problemi ve ayrıca Güney Kafkasya, Orta Asya, Irak, Afganistan'daki son gelişmeler dâhil olmak üzere iki tarafı ilgilendiren güncel uluslararası konularda bilgi alışverişi yapıldı.

02.06.2005 Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı Y.V. Fedotov ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Müsteşar Yardımcısı E.Arat arasında istişareler yapıldı, ikili ilişkilerin ekonomik alanda daha da geliştirilerek derinleştirilmesi ile ilgili konular ele alındı. Ayrıca uluslararası ve bölgesel teşkilatlarla işbirliği dâhil olmak üzere iki ülkeyi yakından ilgilendiren güncel dış politika meseleleri ile ilgili görüş alışverişi gerçekleşti.

17-18.07.2005 RF Devlet Başkanı V. Putin, Soçi'de Başbakan R.T. Erdoğan ile görüştü. Görüşmede ikili ilişkilerin geniş yelpazesi ve Aralık 2004'te Ankara'da hayata geçirilen ortak siyasi meseleler konusunda kapsamlı fikir alışverişinde bulunulmasının yanı sıra Karadeniz ve Kafkasya bölgesindeki güvenlik konuları ele alındı.

17.11.2005 RF Devlet Başkanı V. Putin Mavi Akım Doğalgaz Hattı Projesi'nin açılışı için Samsun'a geldi.

01.06.2006 Rusya Dışişleri Bakanı S. Lavrov, Türkiye'ye resmî ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaret sırasında ikili ilişkilerin durumu, İran'ın nükleer programı çevresindeki durum ve Kıbrıs sorunu görüşüldü.

29.06.2006 RF Devlet Başkanı V. Putin Kremlin'de Cumhurbaşkanı A.N. Sezer ile bir araya geldi.

13.05.2008 Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Yardımcısı Sergey Kislyak ve beraberindeki Rus heyeti, Ankara'da askerî ve siyasi konularda temaslarda bulundu. Kislyak'ın Ankara'da, Dışişleri Bakanlığı'nda Türk yetkililerle yaptığı görüşmelerde, bölgedeki ve uluslararası alandaki sorunlar ele alındı ve fikir alışverişinde bulunuldu. Kislyak'ın Türk yetkililer ile yaptığı görüşmenin ana başlıkları; Avrupa Klasik Silahlı Kuvvetler Anlaşması ile ilgili gelişmeler, Rusya-NATO ilişkileri, Karadeniz Havzası'nın güvenliği oldu. Görüşmelere Rusya ve Türkiye Genelkurmay Başkanlıklarının üst düzey yöneticileri de katıldı.

31.05.2008 Ankara'da Rusya ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları arasındaki istişarelerin takvimi gereğince Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Birinci Yardımcısı Andrey Denisov ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ertuğrul Apakan başkanlıklarındaki heyetler arası istişare toplantısı yapıldı. Toplantıda ikili ilişkilerde kaydedilen gelişmeler, Rusya ile Türkiye arasındaki işbirliği olanaklarının genişletilmesi konularında görüş teatisi yapıldı. Ayrıca Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya bölgelerindeki durum, Irak ve

- İran nükleer programı, Orta Doğu ve Kıbrıs meseleleri başta olmak üzere bölgesel ve uluslararası konular da ele alındı.
- 15-17.06.2008** Rusya Federasyonu Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral V.S. Vısotskiy, Türkiye Cumhuriyeti Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Metin Ataç'ın resmî konuğu olarak Türkiye'ye resmî ziyarette bulundu. V.S. Vısotskiy, Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül tarafından kabul edildi. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Deniz Kuvvetleri'nin üst düzey yöneticileriyle de görüştü, T.C. Deniz Kuvvetleri'ne ait bazı tesisleri ziyaret etti.
- 01-02.07.2008** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ali Babacan'ın davetlisi olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne resmî bir ziyarette bulundu. Sergey Lavrov, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül ile de görüştü. Her iki ülke, 2004 yılında Rusya ile Türkiye Devlet Başkanları tarafından imzalanan deklarasyon çerçevesinde ikili ilişkileri çok boyutlu ileri ortaklık düzeyine taşımak amacıyla ortaklaşa adım atmak niyetlerini tasdik ettiler. Ziyaret çerçevesindeki görüşmelerde Karadeniz'de işbirliği, Irak ve Ortadoğu meseleleri, İran'ın nükleer programı ile ilgili gelişmeler, Kıbrıs meselesi ve Kafkasyadaki durum başta olmak üzere iki ülkenin ortak ilgi alanına giren önemli bölgesel ve uluslararası gelişmelere ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu.
- 05.07.2008** Kazakistan'ın başkenti Astana'da Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Dmitriy Medvedev, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile görüştü. İki ülkenin liderleri, ticarî alandaki işbirliği başta olmak üzere Rus-Türk ilişkilerinin konularını, ticaret hacminin artırılması imkânlarını ve büyük altyapı projelerinin gerçekleştirilmesine ilişkin meseleleri konuştular. Görüşmelerde ayrıca Kafkasya bölgesinin durumu ve Karadeniz'de işbirliği konuları da ele alındı.
- 26.08.2008** Moskovada Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı V.G. Titov Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Ü. Çeviköz arasında görüşme gerçekleşti, görüşme sırasında ikili ilişkilerin gündem konuları, Gürcistan-Güney Osetya ve Gürcistan-Abhazya arasında yaşanan krizler ve Türkiye'nin inisiyatifi olan Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu başta olmak üzere birçok bölgesel ve uluslararası konu ele alındı.
- 02.09.2008** Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ali Babacan'ın davetlisi olarak Türkiye'ye geldi. Görüşmelerde Gürcistan'ın Güney Osetya'ya karşı düzenlediği askeri saldırının sonucu olarak ortaya çıkan Kafkasyadaki durum ve Türkiye'nin inisiyatifi olan Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu'nun oluşturulması hususu ele alındı. Ayrıca Rusya ile Türkiye arasındaki siyasî ve ticarî ilişkiler görüşüldü. Taraflar, ikili ilişkileri çok boyutlu ileri ortaklık düzeyine taşımak amacıyla işbirliğini pekiştirmek niyetlerini tasdik etti.
- 05.09.2008** Rusya Federasyonu Federal Gümrük Servisi heyeti İstanbul'a geldi. Ziyaret sırasında Rusya Federasyonu Federal Gümrük Servisi Genel Müdürü Andrey Belyaninov ve Federal Gümrük Servisi Genel Müdür Yardımcısı İgor Zavrajnov, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan

Yardımcısı Hayati Yazıcı ile temaslarda bulundular. Taraflar, Rus gümrük servisi tarafından teklif edilmiş olan gümrük işlemlerini kolaylaştıran protokol taslağı ile ilgili olarak fikir alışverişinde bulundular.

12.10.2008 Moskova ve Tüm Rusya Patriği II. Aleksiy, 2008'in "Aziz Pavlos Yılı" olarak kabul edilmesi dolayısıyla İstanbul'da düzenlenen Ortodoks Kiliselerin patriklerinin ve temsilcilerinin buluşmasının son toplantısına katıldı. Fener Rum Patriği Bartholomeos ile görüştü, ayrıca Aya Yorgi Kilisesi'nde düzenlenen ayine katıldı.

05.11.2008 Rusya Federasyonu Federal Meclisi Federasyon Konseyi Uluslararası İlişkiler Komitesi heyeti Türkiye'ye resmi ziyarette bulundu. Federal Meclis Federasyon Konseyi Uluslararası İlişkiler Komitesi Başkan Vekili İlyas Umakhanov'un başkanlığını yaptığı heyete Komite üyesi A. Korobeynikov, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı V. Zhidkikh, Tarım ve Gıda Politikaları ve Balıkçılık Komitesi Başkanı, Rusya Federasyonu Federal Meclisi Federasyon Konseyi TBMM ile İşbirliği ve Dostluk Grubu Başkanı G. Gorbunov katıldı. TBMM'deki temalar çerçevesinde Rus-Türk ilişkileri çok boyutlu olarak ele alındı.

12-16.11.2008 Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu, Rusya Müslümanları Başkanlığı'nın davetlisi olarak Rusya'ya çalışma ziyareti gerçekleştirdi. Ziyaret sırasında Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile Rusya Müftüler Konseyi arasında "Dinî Alanda İşbirliği Protokolü" imzalandı. Protokol, dinî yayınların hazırlanması, Rusya Müslümanlarının hac ziyaretleri, Rusya Hristiyanlarının Türkiye'deki Hristiyan yerlerini ziyaret edebilmesi gibi konularda iki ülke arasında işbirliğinin yapılmasını içermektedir. Rusya Müftüler Konseyi Başkanı R. Gaynutdin ile gerçekleştirilen görüşmeler dışında Ali Bardakoğlu, Moskova Patrikliği Dış İlişkiler Müdürü Metropolit Kiril, Rusya Eğitim ve Bilim Bakan Yardımcısı Y. Sentyurin ve Rusya Devlet Başkanlığı Başdanışmanı A. Grishin ile görüştü.

18-19.11.2008 Rusya Federasyonu Savunma Bakanı Anatoliy Serdyukov, Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül ile temaslarda bulundu. Taraflar, terörle mücadele, Karadeniz'de Rusya ile Türkiye arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, Avrupa güvenliğinde işbirliği ve askeri-teknik alanda ortak çalışmaların yapılması konularını ele aldılar. Ziyaret sırasında Rusya Savunma Bakanı Ankara'da Aselsan Şirketi ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ni, İstanbul'da ise Harp Akademileri Komutanlığı'nı ziyaret etti.

21.11.2008 Ankara'da Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı V.G. Titov ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ü. Çeviköz bir araya geldi. Taraflar, her iki ülkeyi ilgilendiren ve gündemde olan uluslararası ve bölgesel konularda görüş teatisinde bulundu. Ayrıca Kafkasyadaki durum ve Türkiye'nin inisiyatifi olan Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu'nun perspektifleri de görüşüldü.

02.07.2009 Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Moskova'ya çalışma ziyaretinde bulunarak Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sayın Sergey Lavrov ile bir araya geldi. Görüşmelerde iki ülke arasında çok boyutlu güçlendirilmiş ortaklık ve iyi komşuluk geleneği temelindeki köklü ilişkilerin ve işbirliğinin daha da geliştirilmesi

- ve pekiştirilmesi olanakları ele alındı, güncel bölgesel ve uluslararası konularda görüş alışverişinde bulunuldu.
- 12.05.2010**Akkuyu Sahasında Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması imzalandı.
- 01.12.2014**RF Devlet Başkanı V. Putin, Türkiye-Rusya Üst Düzey İşbirliği Konseyi'nin 5'inci toplantısına katılmak üzere resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi. İki ülke yetkilileri arasındaki görüşmelerin ana gündem maddelerini ikili ekonomik ilişkiler ve bölgesel konular oluşturdu. Ziyaret neticesinde doğalgaz fiyatında %6 oranında indirim yapıldı ve Mavi Akım üzerinden gelen gaz miktarının 3 milyar metreküp artırılması kararlaştırıldı.
- 23.09.2015** Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan, Putin ile birlikte Moskova Merkez Camii açılışına katıldı. Açılış sonrasında yapılan görüşmelerde Suriye krizi ve enerji konuları ele alındı.
- 15.10.2015** Rusya Federasyonu Hava Kuvvetleri Komutan Yardımcısı Tümgeneral Dronov başkanlığındaki askerî heyet Genelkurmay Başkanlığı Karargâhına gelerek bilgi paylaşımında bulundu.
- 16.11.2015** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan G-20 zirvesi kapsamında Türkiye'ye gelen Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile görüştü. Görüşmede Suriye ve mülteciler sorunu ele alındı.
- 24.11.2015** Rusya Federasyonu Hava Kuvvetleri'ne ait Sukhoi Su-24M tipi uçak sınır ihlali gerçekleştirmesinden dolayı Türk Hava Kuvvetleri tarafından düşürüldü.
- 03.12.2015** Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Sergey Lavrov AGİT zirvesinde Belgrad'da görüştü.
- 18.12.2015** Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Sergey Lavrov Suriye Destek Grubu toplantısı kapsamında New York'ta bir araya geldi.
- 27.06.2016** Cumhurbaşkanı Erdoğan, RF Devlet Başkanı Putin'e Rus uçağının düşürülmesi ve Rus pilotun ölümü nedeniyle özür mektubu gönderdi.
- 01.07.2016**Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Rus mevkidaşı Sergey Lavrov ile KEİ kapsamında Soçi'de görüştü.
- 09.08.2016**Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan, Rus Devlet Başkanı V. Putin ile St. Petersburg'da Konstantin Sarayı'nda bir araya geldi. Görüşmede Türk Akımı doğalgaz boru hattı ve Akkuyu Nükleer Santrali projeleri dâhil ikili ekonomik işbirliği projeleri, uluslararası ve bölgesel sorunlar ele alındı.
- 04.09.2016** Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan, Rus Devlet Başkanı V. Putin ile Çin'deki G-20 zirvesi kapsamında görüştü. Görüşmede bölgesel ve siyasî konular ele alındı.

- 15.09.2016** Rus Genelkurmay Başkanı Gerasimov, Ankara'da Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar ile bir araya geldi ve tarafların Suriye'deki mevcut duruma ve ateşkes rejimini desteklemek için gereken tedbirlere ilişkin konular görüşüldü.
- 10.10.2016**Rusya Federasyonu Devlet Başkanı V. Putin 23. Dünya Enerji Kongresi kapsamında Türkiye'ye geldi. Oturum bitiminde Mabeyn Köşkü'nde V. Putin ile R. T. Erdoğan arasında görüşme gerçekleştirildi. Görüşmede Fırat Kalkanı Operasyonu ve Halep konuları ele alındı. Görüşme sonrası Türk Akımı Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Hükümetler Arası Anlaşması imzalandı. Anlaşmanın imzaları Rusya Federasyonu Enerji Bakanı Aleksandr Novak ile Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak tarafından Devlet Başkanı V. Putin ve Cumhurbaşkanı R. T. Erdoğan'ın huzurunda atıldı.
- 01.11.2016**Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar, Rusya Genelkurmay Başkanı Valeriy Gerasimov'un davetiyle Rusya'ya gitti. Akar ile Rus mevkidaşı Gerasimov arasındaki görüşmede Suriye'deki çatışmaların sonlandırılması ve Halep'teki durumun normalleşmesi, DAES'in tehdit olmaktan çıkarılarak bölgedeki güvenliğin en kısa sürede istenilen seviyeye getirilmesi maksadıyla iki ülke arasındaki koordinasyonun geliştirilerek sürdürülmesi konuları ele alındı.
- 01.12.2016** Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile Antalya'da Türkiye- Rusya Ortak Stratejik Planlama Grubu 5. Toplantısı kapsamında bir araya geldi. Toplantıda Kıbrıs konusundaki son gelişmeler, Suriye, Ukrayna ve Karabağ Sorunu ele alındı.
- 06.12.2016** Başbakan Binali Yıldırım, Rus mevkidaşı Dmitriy Medvedev'in davetiyle Moskova'ya gitti. Yıldırım, Federasyon Konseyi Başkanı Valentina Matviyenko, Başbakan Medvedev ve son olarak Kremlin'de Devlet Başkanı Putin ile bir araya geldi. Temaslarda ekonomik işbirliğinin derinleştirilmesi hedefine yönelik girişimlerin değerlendirilmesi ile enerji, tarım, turizm, sanayi ve ulaştırma alanlarındaki ortak projeler başta olmak üzere ikili ilişkilerin genel durumu ve bölgesel-uluslararası gelişmeler ele alındı. Yıldırım ayrıca ikili ticaretin TL ve Ruble ile yapılması konusunda ilk somut adımların atılması için Rus yetkililerle görüşme gerçekleştirdi.
- 19.12.2016** Rusya Federasyonu Türkiye Büyükelçisi Andrey Karlov, katıldığı Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeki fotoğraf sergisinde silahlı saldırıya uğrayarak hayatını kaybetti.
- 12.01.2017** Rusya Savunma Bakanlığı'nda Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri ve Türkiye Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri arasında Suriye'de DAES'e karşı mücadelede işbirliği konulu heyetler arası istişareler düzenlendi. Toplantılar çerçevesinde Rusya Federasyonu Savunma Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri arasında Suriye'deki operasyonlar sırasında uçuş güvenliğinin sağlanması ve istenmeyen olayların önüne geçilmesi için Mutabakat muhtırası imzalandı. Belge, terörist hedeflere yönelik taarruzlar esnasında Rusya Hava-Uzay Kuvvetleri ile Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı uçakların uçuş güvenliği için koordinasyon ve işbirliğine ilişkin mekanizmaları ve uçak ile insansız hava

araçlarının Suriye hava sahasında bulunduğu istenmeyen olayların önüne geçilmesi için atılacak adımları belirlemektedir.

16.02.2017 Almanya'nın Bonn şehrinde gerçekleştirilen G-20 Dışişleri Bakanları Toplantısı çerçevesinde Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi. İki bakan başta siyaset, ticaret ve ekonomi alanları olmak üzere Rus-Türk ilişkilerinin mevcut durumu ve geleceğinin kilit konularını ele aldılar. Ayrıca uluslararası teröre karşı mücadelede ortak eylemlerin koordinasyonu, Suriye'deki ateşkes rejiminin güçlendirilmesi ve siyasi çözüm sürecine destek bağlamında bu ülkedeki durumla ilgili fikir alış veriş yapıldı.

07.03.2017 Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar, Rus mevkidaşı Valeriy Gerasimov ve ABD'li mevkidaşı Joseph Dunford, Antalya'da bir araya geldi. Toplantıda taraflar başta Suriye'de faaliyet gösteren tüm terör örgütleriyle mücadelede geline son durum olmak üzere, Suriye ve Irak'taki bölgesel güvenlik sorunları hakkında görüş alışverişinde bulundu. Ayrıca ilerleyen süreçte tüm terör örgütleri ile daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla üç ülke silahlı kuvvetler arasındaki istenmeyen olayların önlenmesi kapsamında alınabilecek ilave tedbirler değerlendirildi.

10.03.2017 Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kremlin Sarayı'ndaki ikili görüşmenin ardından Rusya Federasyonu-Türkiye Cumhuriyeti Üst Düzey İşbirliği Konseyinin 6. toplantısına katıldı. Rusya ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticarî işbirliğinin karşılıklı yarar temelinde geliştirilmesi başta olmak üzere ikili ilişkiler etraflıca ele alındı. Güncel bölgesel ve uluslararası konular üzerinde fikir alışverişi yapıldı. Toplantı sonucunda sekiz anlaşma imzalandı:

- Rusya Federasyonu Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticarî, Ekonomik, Bilimsel, Teknik ve Kültürel İşbirliğine İlişkin 2017 - 2020 Orta Vadeli Program
- Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Arasında Diplomatik Personelin Yetiştirilmesi ve Enformasyon Paylaşımı Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
- Rusya Federasyonu Kültür Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Arasında 2019 Yılında Rusya Federasyonu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Karşılıklı Kültür ve Turizm Yılı'nın Düzenlenmesine İlişkin Deklarasyon
- Rusya Federasyonu Başsavcılığı ile Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü
- Rusya Federasyonu Fikri Mülkiyet Federal Servisi ile Türk Patent ve Marka Kurumu Arasında Mutabakat Zaptı
- Rus-Türk Yatırım Fonunun Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı
- "Opora Rossii" Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Tüm Rusya Sivil Toplum Kuruluşu ile Türkiye Cumhuriyeti Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Arasında Mutabakat Zaptı
- TASS Haber Ajansı ile Anadolu Ajansı Arasında İşbirliği Anlaşması

BİBLİYOGRAFYA

- Çelikpala, Mitat, “1990’lardan Günümüze Türk-Rus İlişkileri”, *Avrasya Dosyası*, XIII, No.1, s. 267-298.
- Kamalov, İlyas, “Rus-Türk İlişkileri: Avrasya Birliğine Doğru Mu?”, *Putin Dönemi Rus Dış Politikası. Moskova'nın Rövanşı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2008, s. 189-206.
- Yılmaz, Muzaffer Ercan, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Rus İlişkileri” *Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İİBF Akademik Fener Dergisi*, No. 13, s. 27-41.
- Rusya Federasyonu Ankara Büyükelçiliği'nin resmî internet sitesi: <http://www.turkey.mid.ru/tur/relat.html> (12.04.2017).
- Türkiye Cumhuriyeti Moskova Büyükelçiliği'nin resmî internet sitesi: <http://moskova.be.mfa.gov.tr/Mission.aspx> (15.04.2017).
- Hürriyet gazetesinin internet sitesi: <http://www.hurriyet.com.tr/index/rusya?r=tarih> (01.04.2017).